

**UCHWAŁA NR IX/42/19
RADY MIEJSKIEJ W STAWISKACH**

z dnia 26 marca 2019 r.

w sprawie uchwalenia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Stawiski na lata 2019 – 2022

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.) po uzyskaniu opinii Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Miejska w Stawiskach uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji "Program Opieki nad Zabytkami Gminy Stawiski na lata 2019 - 2022" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Stawisk.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Kamil Zajączkowski

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STAWISKI NA LATA 2019 - 2022

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Ilekróć w niniejszym programie jest mowa o:

- 1) ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.);
- 2) programie – rozumie się przez to "Program Opieki nad Zabytkami Gminy Stawiski na lata 2019 - 2022";
- 3) gminie – rozumie się przez to gminę Stawiski, woj. podlaskie.

2. Program ma na celu:

- 1) włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Miejskiej w Stawiskach;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- 3) rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- 6) tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki.

II. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

1. Ustawa nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek prowadzenia ewidencji zabytków oraz określa rodzaj zabytków nieruchomych podlegających ochronie, bez względu na obecny stan zachowania, a w szczególności:

1) **art. 6. 1. ustawy:** *Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:*

1) *zabytki nieruchome będące, w szczególności:*

- a) *krajobrazami kulturowymi,*
- b) *układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) *działami architektury i budownictwa,*
- d) *działami budownictwa obronnego,*
- e) *obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) *cmentarzami,*
- g) *parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) *miejskami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) **art. 22 ust.4 ustawy:** *Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.*

2. Na podstawie ustawy prowadzona jest ewidencja zabytków gminy Stawiski. Ewidencja zabytków prowadzona jest przez Burmistrza Stawisk w formie kart adresowych. Ewidencja obejmuje zabytki nieruchome historyczne oraz zabytki nieruchome archeologiczne (stanowiska archeologiczne) posiadające własną formę terenową. Dla zabytków nieruchomych na kartach adresowych podawane są następujące informacje: lokalizacja zabytku (adres), krótka charakterystyka funkcji oraz wyglądu wraz z dokumentacją fotograficzną.

3. Aktualizacja i uzupełnianie ewidencji zabytków polega na:

- 1) dokonaniu przeglądu w terenie z częstotliwością raz do roku obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków w celu weryfikacji obiektów pod kątem stanu estetycznego;
- 2) wykonaniu dokumentacji fotograficznej w razie zmiany stanu zachowania obiektu zabytkowego;
- 3) uzupełnieniu kart adresowych gminnej ewidencji zabytków o uzyskane w trakcie przeglądu dane merytoryczne i dokumentację fotograficzną;

4. W przypadku czynności wymienionych w ust. 3 wskazane jest uczestnictwo przedstawiciela Urzędu Ochrony Zabytków lub innego specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

5. Określenie stanów technicznych obiektów polega na:

- 1) nawiązaniu współpracy z organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego obiektów zinwentaryzowanych w gminnej ewidencji zabytków;
- 2) naniesieniu wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do gminnej ewidencji zabytków;
- 3) określeniu niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzenia.

6. W przypadku czynności wymienionych w ust. 5 wskazane jest uczestnictwo przedstawiciela Urzędu Ochrony Zabytków lub innego specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

7. Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków polega na:

- 1) wprowadzaniu do gminnej ewidencji zabytków zmian wynikających z rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów;
- 2) wprowadzaniu do gminnej ewidencji zabytków zmian dotyczących stosunków własnościowych.

III. DZIAŁANIA W ZAKRESIE ODNOWY ZABYTEKÓW

1. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością gminy Stawiski.

2. Informowanie innych właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.

3. Sprawowanie opieki nad dawnymi cmentarzami cywilnymi i wojennymi poprzez usuwanie roślinności zielnej oraz samosiewek drzew, oznakowanie obiektów, upowszechnianie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców gminy, zwłaszcza dzieci i młodzieży szkolnej. Zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających.

IV. OKREŚLENIE ZASAD UDOSTĘPNIANIA ZABYTEKÓW W CELACH TURYSTYCZNYCH

1. Ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad udostępniania w celach turystycznych.

2. Oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych.

3. Opracowanie tablic informacyjnych umieszczonych na zewnątrz obiektów, zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.

4. Upowszechniania wśród mieszkańców prowadzących działalność turystyczną i agroturystyczną zasad włączania obiektów historycznych do oferty turystycznej regionu oraz przygotowywania obiektów zabytkowych na cele turystyczne.

V. EDUKACJA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

1. Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w jednostkach prowadzonych przez gminę.

2. Publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej gminy.

VI. ZAGROŻENIA ORAZ SPOSOBY OCHRONY ZABYTEKÓW W ZALEŻNOŚCI OD ZAGROŻENIA

1. W oparciu o Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153), powstał Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla gminy Stawiski. Określa on istniejące zagrożenia dla zabytków oraz sposoby ich ochrony.

2. Gminny program opieki nad zabytkami powinien w szczególności brać pod uwagę wytyczne Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych w celu uniknięcia ewentualnych strat w substancji zabytkowej gminy w różnego typu sytuacjach kryzysowych.

VII. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY STAWISKI

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru zabytków
1.	Dzierzbia	aleja kasztanowo - wiązowa w zespole dworsko - folwarcznym	XIX w.	A-181 z 27.07.1981 r.
2.	Dzierzbia	zespół folwarczny	koniec XIX w.	
3.	Karwowo Konotopa	cmentarz z I wojny światowej żołnierzy niemieckich	1915 r.	A-272 z 10.03.1987 r.
4.	Karwowo	cmentarz z I wojny światowej żołnierzy niemieckich i rosyjskich	1915 r.	A-389 z dn.11.04.2012 r.
5.	Poryte	kościół parafialny p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika	1834 - 1840 r.	A-53 z 28.04.1980 r.
6.	Poryte	dzwonnica murowana w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika	1850 r.	A-53 z 28.04.1980 r.
7.	Poryte	plebania	4 ćwierć. XIX w.	
8.	Poryte	cmentarz parafialny, dawny, obecnie zwany epidemicznym	XVIII w.	A-378 z 29.03.1988 r.
9.	Poryte	cmentarz parafialny, rzymskokatolicki	1844 r., powiększony 1867 r. i 1900 r.	A-369 z 20.04.1988 r.
10.	Romany	kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP	1859 r.	A-91 z 23.04.1981 r.
11.	Romany	dzwonnica w zespole kościoła parafialnego	1859 r.	A-111 z 25.04.1981 r.
12.	Romany	stara plebania, murowana, w zespole kościoła parafialnego	1860 r.	A-120 z 27.04.1981 r.
13.	Romany	cmentarz przykościelny	XV w.	
14.	Romany	cmentarz rzymskokatolicki	I połowa XIX w.	
15.	Romany	kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym	1840 r.	A-292 z 8.06.1987 r.
16.	Romany	dwór murowany w zespole dworsko - folwarcznym	1843 r.	A-136 z 7.05.1981 r.
17.	Romany	dawny folwark		A-135 z 07.05.1981 r.
18.	Romany	park w zespole dworsko – folwarcznym	połowa XIX w.	
19.	Stawiski	teren części miasta Stawiski		A-18 z 29.04.1958 r.
20.	Stawiski	cmentarz przykościelny (przyklasztorny)	XVII w.	
21.	Stawiski	kościół p. w. św. Antoniego Padewskiego, obecnie parafialny w zespole klasztornym Franciszkanów	1788 r. – 1791 r.	A-16 z 06.03.1958 r.
22.	Stawiski	klasztor w zespole klasztornym Franciszkanów (obecnie plebania)	1788 r. – 1791 r.	A-17 z 30.04.1958 r.
23.	Stawiski ul. Łomżyńska 21	budynek główny w zespole poczty	I połowa XX w.	A-290 z 18.06.1987 r.
24.	Stawiski ul. Łomżyńska 21	oficyna południowa w zespole poczty (dawna wozownia)	I połowa XX w.	A-290 z 18.06.1987 r.
25.	Stawiski ul. Łomżyńska 21	oficyna północna w zespole poczty (dawna stajnia)	I połowa XX w.	A-290 z 18.06.1987 r.
26.	Stawiski	grodzisko	wczesne średniowiecze	C-33 z 25.10.1968 r.
27.	Stawiski	zespół parku podworskiego (założenie parkowe)	1981 r.	A-176 z 21.07.1981 r.
28.	Stawiski	zespół folwarczny		
29.	Stawiski	dom przy ulicy Długiej 1	1931r. -1933 r.	
30.	Stawiski	dom przy ulicy Długiej 7	początek XX w.	
31.	Stawiski	dom przy ulicy Długiej 17	początek XX w.	

32.	Stawiski	dom przy ulicy Furmańskiej 14	początek XX w.	
33.	Stawiski	dom przy ulicy Furmańskiej 18	początek XX w.	
34.	Stawiski	dom przy ulicy Furmańskiej 20	początek XX w.	
35.	Stawiski	dom przy ulicy Furmańskiej 22	początek XX w.	
36.	Stawiski	dom przy ulicy Kościelnej 4	początek XX w.	
37.	Stawiski	dom przy ulicy Krótkiej 12	1920 r.	
38.	Stawiski	dom przy ulicy Łomżyńskiej 5	lata 20 – te XX w.	
39.	Stawiski	drożniczówka, przy ulicy Łomżyńskiej 36	początek XX w.	
40.	Stawiski	dom przy ulicy Strażackiej 6	około 1924 r.	
41.	Stawiski	dom przy ulicy Szkolnej 3 (obecna nazwa ulicy Tadeusza Kościuszki)	lata 20- XX w.	
42.	Stawiski	dom przy ulicy Szkolnej 5 (obecna nazwa ulicy Tadeusza Kościuszki)	pierwsze dziesięciolecie XX w.	
43.	Stawiski	dom przy ulicy Plac Wolności 2	początek XX w.	
44.	Stawiski	dom przy ulicy Plac Wolności 5	koniec XIX w.	
45.	Stawiski	dom przy ulicy Plac Wolności 6		
46.	Stawiski	dom przy ulicy Plac Wolności 14	lata 20-e XX w.	
47.	Stawiski	dom przy ulicy Plac Wolności 24	początek XX w.	
48.	Stawiski	dom przy ulicy Zjazd 1	początek XX w.	
49.	Stawiski	dom przy ulicy Zjazd 2	początek XX w.	
50.	Stawiski	dom przy ulicy Zjazd 3	początek XX w.	
51.	Stawiski	dom przy ulicy Zjazd 4	Początek XX w.	
52.	Stawiski	dom przy ulicy Zjazd 7	Początek XX w.	
53.	Stawiski	wiatrak Holender, ul. Cedrowska	Początek XX w.	
54.	Stawiski	układ alejowy wraz z połączeniem szosy Łomża – Grajewo		A-75 z 29.04.1980 r.
55.	Stawiski ul. Smolniki	nagrobki o charakterze zabytkowym oraz starodrzew na cmentarzu rzymskokatolickim	koniec XIX w.	A-329 z 14.09.1987 r.
56.	Stawiski	cmentarz żydowski z XIX w.		375 z 02.08.1988 r.
57.	Stawiski	cmentarz żydowski z II wojny światowej w lesie „Płaszczatka”		A - 426 z 31.12.1991 r.

VIII. ZABYTKI O NAJWAŻNIEJSZYM ZNACZENIU DLA GMINY STAWISKI. OCENA STANU ZACHOWANIA

1. Klasztor w Zespole Klasztornym Franciszkanów w Stawiskach.

Klasztor wzniesiony w latach 1788 - 1791. Budowla na planie wydłużonego prostokąta, murowana z cegły, na kamiennym fundamencie, dwukondygnacyjna, otynkowana. Fasada jedenastoosiowa, z otworem drzwiowym w środkowej osi. Nad drzwiami, w drugiej kondygnacji drzwi balkonowe poprzedzone balkonem z murowaną balustradą. Osie w elewacji rozdzielone lizenami. Druga ściana wzdłużna analogiczna, bez balkonu. Dach dwuspadowy, pokryty blachą.

Klasztor wymaga remontu wewnątrz budynku oraz remontu elewacji.

2. Kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego, obecnie parafialny w zespole klasztornym Franciszkanów.

Kościół wzniesiony w latach 1788 - 1791, przebudowany w latach 1813 - 1818 oraz w 1927 r. Budowla w stylu klasycystycznym, murowana z cegły, na kamiennym fundamencie, otynkowana. Korpus rozmieszczony na planie prostokąta, trójnawowy, pięcioprzęsłowy, ostatnie, skrajne przęsło znacznie węższe, tworzy prezbiterium. Do fasady dostawione dwie kwadratowe w planie wieże znacznie wysunięte poza linię nawy; do prezbiterium przylegają dwie niższe przybudówki (zakrystie). Fasada dwukondygnacyjna, trójosiowa, z wejściem w osi środkowej, z którego obu stron wnęki konchowe z figurami Franciszkanów. W drugiej kondygnacji osie rozdzielone parami pilastrów. Szczyt zwieńczony trójkątnie. Wieże trójkondygnacyjne, przykryte wiciowymi hełmami. Elewacje boczne korpusu analogiczne, czteroosiowe. Dach nad korpusem dwuspadowy, nad przybudówkami pulpitowy; wszystkie pokryte blachą.

Kościół wymaga remontu wewnątrz oraz remontu elewacji.

3. Kościół parafialny p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Porytem.

Kościół wzniesiony w latach 1834 - 1840 w stylu neoklasycystycznym; przebudowany w 1945 r. Budowla rozmieszczona na planie prostokąta, jednonawowa, z prezbiterium wydzielonym prostą ścianą. Fasada z klasycystycznym frontonem w postaci czterech pilastrów, nad nimi belkowanie; nad nimi trójkątny szczyt w profilowanym obramieniu. Fasada zwieńczona trójkątnym szczytem. Otwór drzwiowy w osi centralnej, przy nim symetrycznie cztery wnęki. Nad drzwiami półkolisty świetlik kruchty i prostokątne blendy nad wnękami. Ściany boczne z rzędami półkoliście zamkniętych okien oraz wejściami do kruchty i zakrystii. Ściana tylna dwuosiowa, z nisko umieszczonymi oknami, ujętymi w szerokie ryzality. Dach dwuspadowy, obecnie pokryty blachą.

Kościół wymaga remontu wewnątrz oraz remontu elewacji.

4. Dzwonnica murowana w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Porytem

Dzwonnica wzniesiona w 1850 r. Rozmieszczona na planie prostokąta, wkomponowana w mur kościelny; murowana z cegły, na kamiennym fundamencie, dwukondygnacyjna, otynkowana. Pierwsza kondygnacja z otworem drzwiowym od strony południowej, druga z półkoliście ujętymi otworami okiennymi, otwartymi. Elewacje zdobione boniowaniem; kondygnacje rozdzielone prostym gzymsem dookólnym. Dach czterospadowy, pokryty dachówką ceramiczną. Dzwonnica odnowiona.

5. Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP w Romanach.

Kościół wzniesiono w latach 1858 - 1863 w stylu swoistym z elementami stylu neoromańskiego. Budowla murowana z kamieni polnych, na kamiennym fundamencie, częściowo otynkowana. Korpus rozmieszczony na planie prostokątnym, z dwiema kwadratowymi w planie wieżami z obu stron kruchty; prezbiterium wyodrębnione prostą ścianą; z jego obu stron przybudówki – skarbczyk i zakrystia. Fasada z portalem ostrołukowym, symetrycznie umieszczonymi oknami, wyżej biforium i okulus. Nad portalem kamienna tablica z napisem: „1859/W przybytku Twoim Racz Przyjąć PANIE/Prawowiernego Ludu wzdychanie/A obłąkanych przesądem kroki/Niechay sprostują prawd Twych Wyroki”.

Wieża trójkondygnacyjna; dwie dolne kondygnacje z oknami zamkniętymi ostrołukowo; najwyższe, na planie sześcioboku, z biforiami w każdej ze ścian. Wieża zwieńczona sześciobocznymi hełmami. Dach nad nawą dwuspadowy, w zwieńczeniu, nad prezbiterium sygnaturka. Nad przybudówkami daszki pulpitarne. Wszystkie dachy pokryte blachą.

6. Dzwonnica murowana w zespole kościoła parafialnego p.w. Nawiedzenia NMP w Romanach

Dzwonnica wzniesiona w 1859 r. Budowla na planie kwadratu, posadowiona na kamiennym fundamencie, dolna kondygnacja murowana z kamieni polnych na zaprawie wapiennej; górna – murowana z cegły. W dolnej kondygnacji otwór drzwiowy. Opaska wokół niego oraz narożniki tynkowane. Górna kondygnacja przepruta dwiema parami otwartych okien w każdej ścianie. Dach czterospadowy, pokryty blachą.

7. Grodzisko wczesnośredniowieczne w Stawiskach

Grodzisko pierścieniowate typu nizinne. Zlokalizowane ok. 1 km na południe od centrum Stawisk i ok. 300 m na wschód od szosy Stawiski - Łomża. Położone na niewielkim wyniesieniu w zakolu bezimiennej strugi, lewobrzeżnego dopływu rzeki Dzierzbia, na południowym brzegu strugi. Wysokość wałów ok. 2 - 3 m; średnica grodziska 60 m. Teren grodziska jest zajęty przez dawny cmentarz żydowski, tzw. „Mogiłki”. Teren grodziska zarośnięty drzewami i gęstą roślinnością zielną, w porze letniej niedostępny. Konieczne okresowe usuwanie roślinności.”

IX. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Z realizacji niniejszego programu sporządza się co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Miejskiej w Stawiskach.

Uzasadnienie

do uchwały w sprawie uchwalenia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Stawiski na lata 2019 – 2022

Podjęcie w/w uchwały wynika z zapisu art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.).

Zarząd województwa powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Podjęcie przedmiotowej uchwały należy do kompetencji rady gminy.

Z uwagi na powyższe podjęcie uchwały jest zasadne.